Fokus på hele familien:

FITS - Familieintervention efter traumatisk skade

Neurorehabilitering - Kbh

Pernille Langer Søndergaard | x52m@kk.dk
Dansk Selskab for Neurorehabilitering
24-05-2023 | Dalum Landbrugsskole, Odense

Videnscenter for Neurorehabilitering

RÅDET FOR OFFERFONDEN
COUNCIL OF THE DANISH VICTIMS FUND

Østifterne støtter omtanke

SDU Syddansk Universitet

Disposition: Ph.d.-projektets opbygning

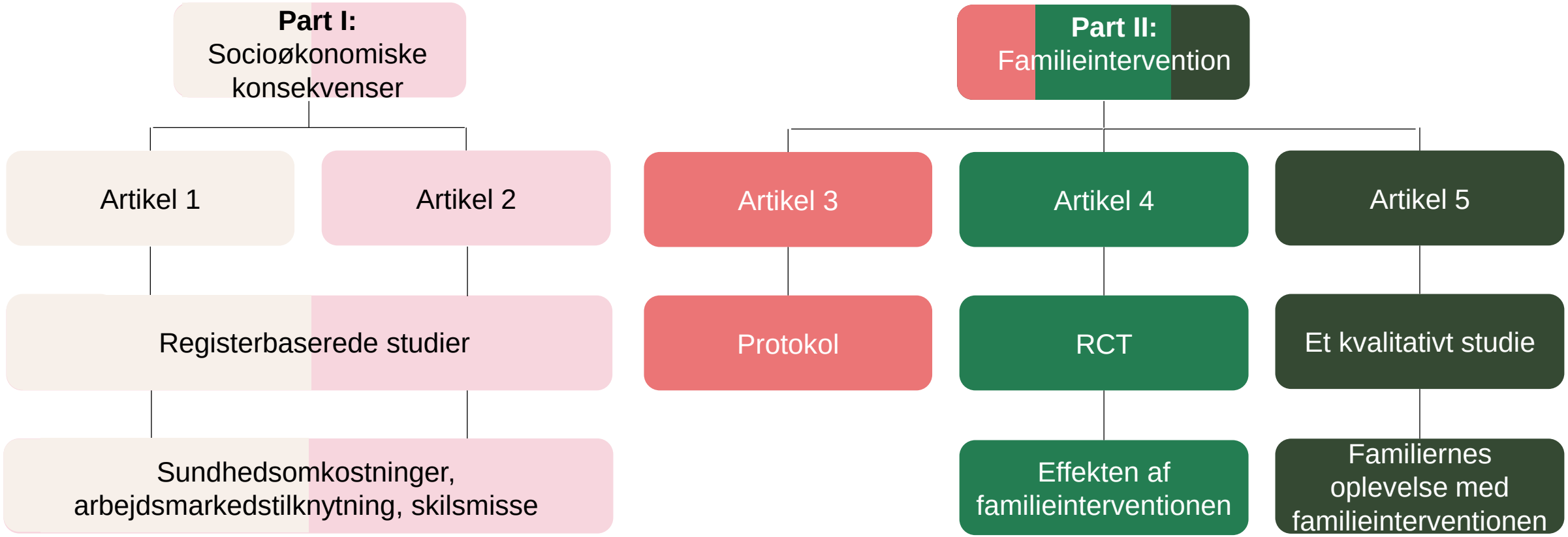

Disposition

- Part I: Socioøkonomiske konsekvenser efter en hjerne- eller rygmarvsskade

- Part II: *FITS* - Familie intervention efter traumatisk skade
  - Sessionernes indhold
  - Resultater
  - …den videre vej frem…

Part I

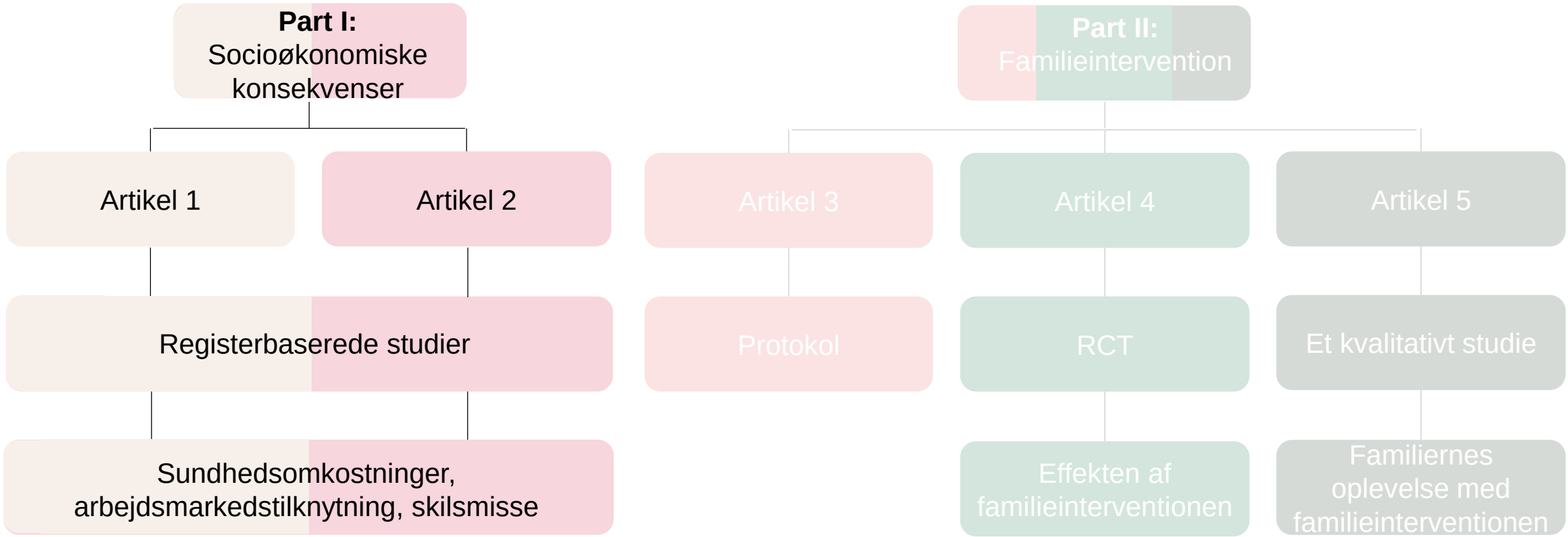
Part I:
Socioøkonomiske konsekvenser
Artikel 1
Artikel 2
Registerbaserede studier
Sundhedsomkostninger, arbejdsmarkedstilknytning, skilsmisse
Part II:
Familieintervention
Artikel 3
Artikel 4
Artikel 5
Protokol
RCT
Et kvalitativt studie
Effekten af familieinterventionen
Familiernes oplevelse med familieinterventionen

Formål

Formål

At undersøge de socioøkonomiske konsekvenser af en hjerne- eller rygmarvsskade for både personen med skaden og familiemedlemmerne.

- Data fra danske registre leveret af Danmarks Statistik.
- Det var muligt at sammenkoble flere nationale registre ved brug af CPR-nr.

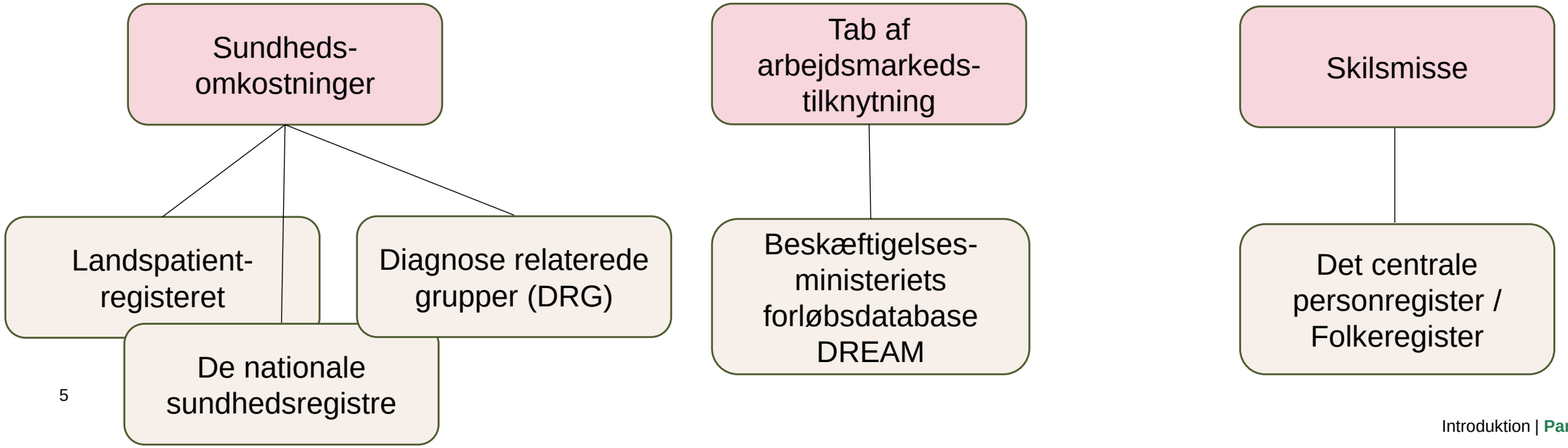

Design og metode

Indlæggelse på hospital eller ambulant / skadestuekontakt i løbet af årene 2008-2016:

- 18.328 personer med hjerneskade.
- 25.708 samboende pårørende til personer med hjerneskade.

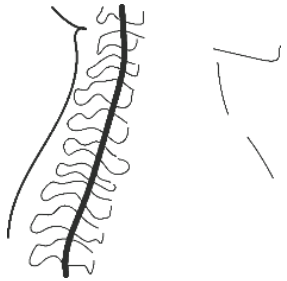

Specialiseret rehabilitering efter rygmarvsskade på et af de to rehabiliteringscentre i Danmark modtaget på et tidspunkt i årene 2008-2018:

- 1.751 personer med rygmarvsskade.
- 3.084 samboende pårørende til personer med rygmarvsskade.

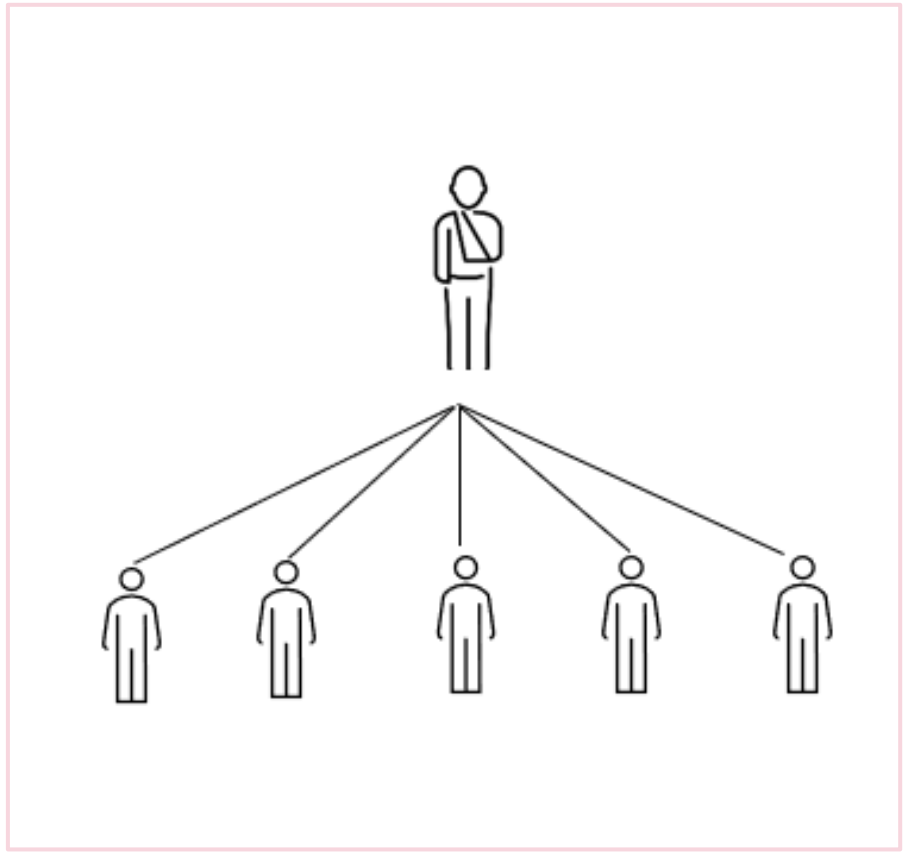

- Hvert individ blev matchet med fem kontroller uden en hjerne- eller rygmarvsskade ved hjælp af propensity score-matching.

Grafik: Dorthea Smidt Boska Nylander, Videnscenter for Neurorehabilitering, Rigshospitalet

Resultater - sundhedsomkostninger

Gennemsnitlige sundhedsomkostninger i USD (1 USD = 6,32 DKK i 2018)

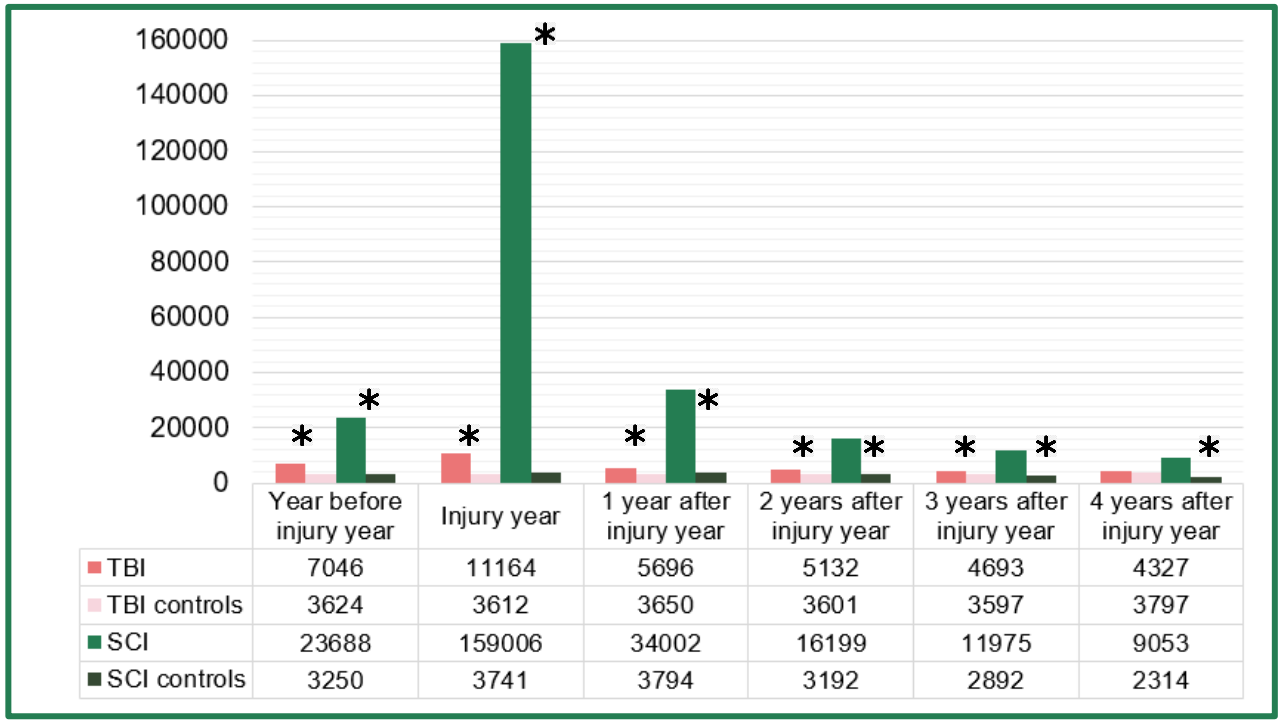

	Year before injury year	Injury year	1 year after injury year	2 years after injury year	3 years after injury year	4 years after injury year
TBI	7046	11164	5696	5132	4693	4327
TBI controls	3624	3612	3650	3601	3597	3797
SCI	23688	159006	34002	16199	11975	9053
SCI controls	3250	3741	3794	3192	2892	2314

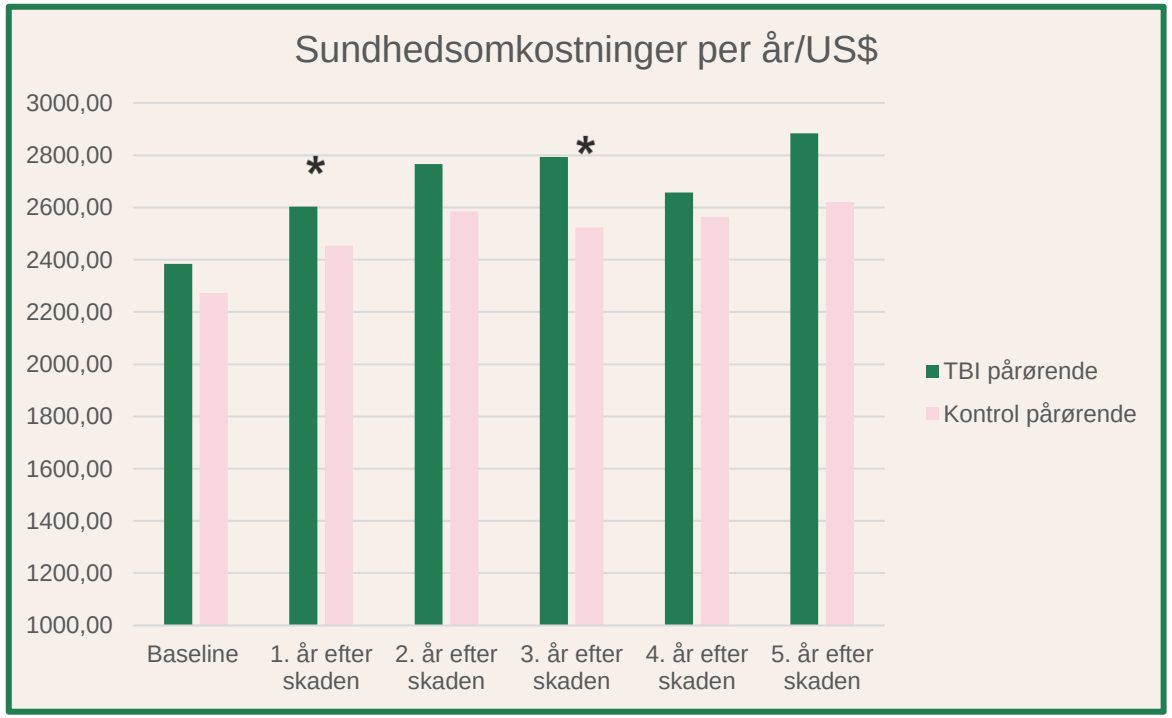

∗Signifikant; TBI: Traumatisk hjerneskade; SCI: Rygmarvsskade

Figur: Pernille Langer Søndergaard (2022) *Long-term consequences of an injury to the brain or spinal cord* [Doctoral dissertation]. University of Southern Denmark
Grafk: Dorthea Smidt Boska Nylander, Videnscenter for Neurorehabilitering, Rigshospitalet / Videnscenter for Neurorehabilitering, web.

Resultater – arbejdstilknytning og skilsmisse

- Hjerneskade: Signifikant øget risiko for at miste tilknytning til arbejdsmarkedet – næsten tre gange så høj sammenlignet med matchede kontroller.

- Rygmarvsskade: Signifikant øget risiko for at miste tilknytning til arbejdsmarkedet – ni gange højere risiko sammenlignet med deres matchede kontroller.

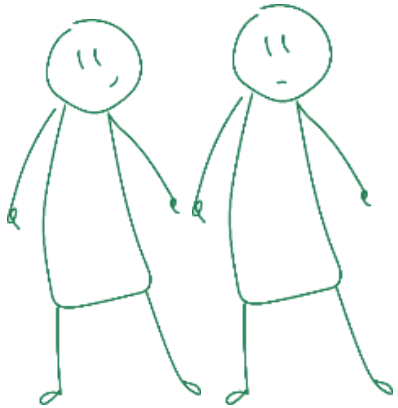

- Både hjerne- og rygmarvsskade var en risikofaktor for skilsmisse (1,5 gang højere) op til tre år efter skadesåret sammenlignet med matchede kontroller. Denne risiko var stigende for familier med hjerneskade op til fem år efter skadesåret.

Grafik: Dorthea Smidt Boska Nylander, Videnscenter for Neurorehabilitering, Rigshospitalet

Fokus på og involvering af familien er vigtig

- ✓ Rehabilitering og kontakt til hospital/praktiserende læge koster mange penge – også flere år efter skades-/sygdomsdebut
- ✓ Øget risiko for at miste arbejdsmarkedstilknytning
- ✓ Øget risiko for skilsmisse

=> Erhvervet hjerneskade og rygmarvsskade påvirker hele familien

Grafik: Dorthea Smidt Boska Nylander, Videnscenter for Neurorehabilitering, Rigshospitalet

Familien i fokus

- I Sundhedsstyrelsens anbefalinger for voksne med erhvervet hjerneskade understreges det, at de pårørende udgør en vigtig ressource i rehabiliteringen, men at pårørende også har egne behov.

- Derfor bør der fra sundhedssystemet rettes opmærksomhed mod at inddrage de pårørendes behov i rehabiliteringen.

- Det anbefales, at der bør være fokus på familiecentrerede indsatser med familiens trivsel som omdrejningspunkt.

…indsatserne er dog sparsomt belyst...

(Sundhedsstyrelsen, 2020).

Part II

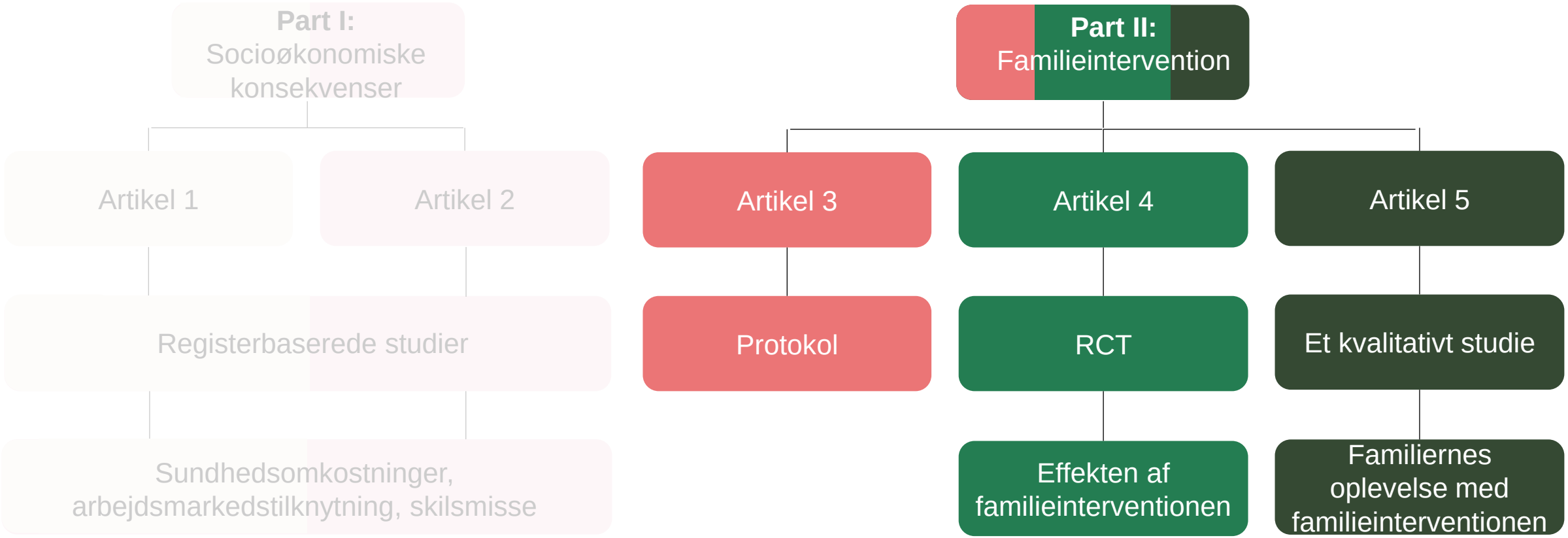
Part I:
Socioøkonomiske konsekvenser
Artikel 1
Artikel 2
Registerbaserede studier
Sundhedsomkostninger, arbejdsmarkedstilknytning, skilsmisse
Part II:
Familieintervention
Artikel 3
Artikel 4
Artikel 5
Protokol
RCT
Et kvalitativt studie
Effekten af familieinterventionen
Familiernes oplevelse med familieinterventionen

Familien i fokus

- Paradigmet inden for pårørendeintervention har længe været baseret på egenomsorg.
- Antagelsen bag de fleste interventioner til pårørende har været, at den bedste måde at tage sig af deres syge familiemedlem på, er ved at tage sig af sig selv.
- Derfor har langt de fleste interventionsprogrammer kun inkluderet den primære pårørende.

➢ MEN, involvering af hele familien er essential.

Formål

- ➢ At undersøge effektiviteten af familieinterventionen.
- ➢ At undersøge familiernes erfaringer med at deltage i familieinterventionen.

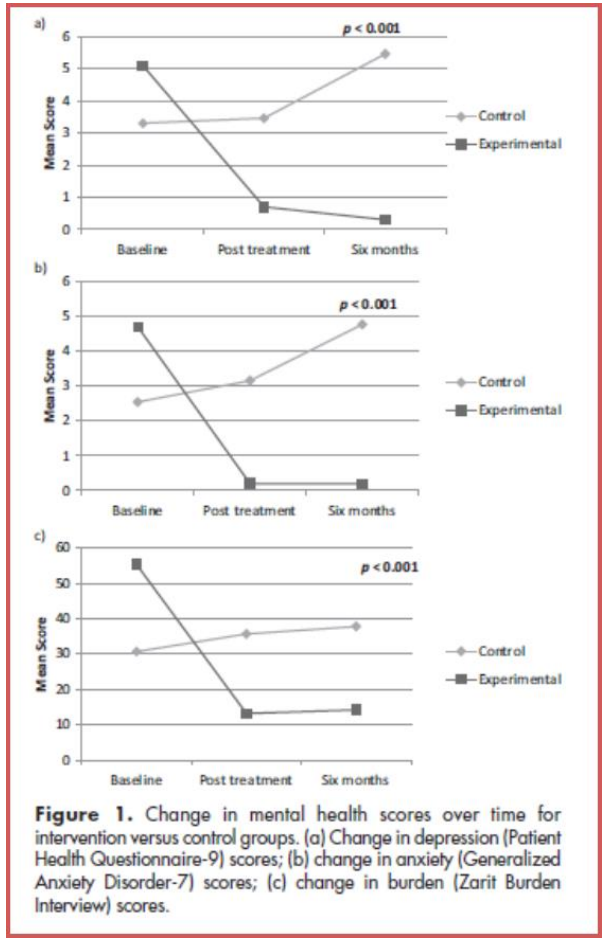

Figure 1. Change in mental health scores over time for intervention versus control groups. (a) Change in depression (Patient Health Questionnaire-9) scores; (b) change in anxiety (Generalized Anxiety Disorder-7) scores; (c) change in burden (Zarit Burden Interview) scores.

Stevens LF, Lehan T, Angélica M, Durán S, Plaza O, Arango-lasprilla JC. Pilot Study of a Newly Developed Intervention for Families Facing Serious Injury. Top Spinal Cord Inj Rehabil 2016;21:49–59.
Cameron JI. Family caregiving research: Reflecting on the past to inform the future. J Spinal Cord Med 2021;44:S19–22.

Design

Randomiseret kontrolleret studie (RCT).

Effekten blev undersøgt ved selvrapporterede spørgeskemaer med livskvalitet og byrde som primære mål.

Familiernes oplevelser og erfaringer med familieinterventionen blev undersøgt i semi-strukturerede interviews.

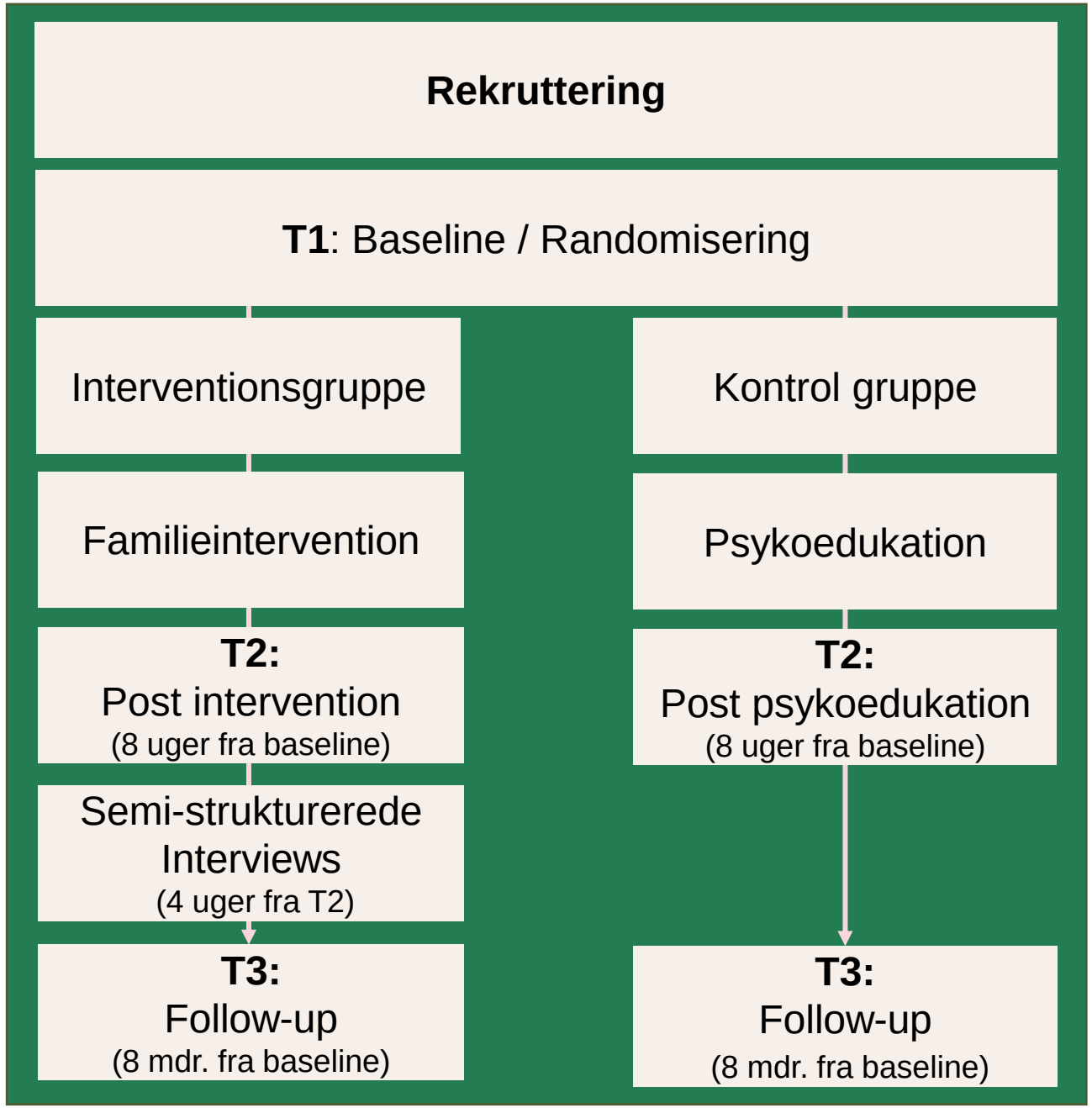

Inklusion af deltagere

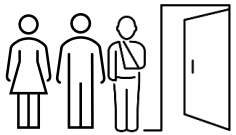

157 deltagere inkluderet (bestående af 73 personer med hjerne- eller rygmarvsskade og 84 familiemedlemmer).

Dette svarede til 73 familier (53 med familier hjerneskade, 20 familier med rygmarvsskade).

Af disse deltog 60 deltagere online (Familieinterventions gruppen: n = 31; Psykoedukationsgruppen n = 29).

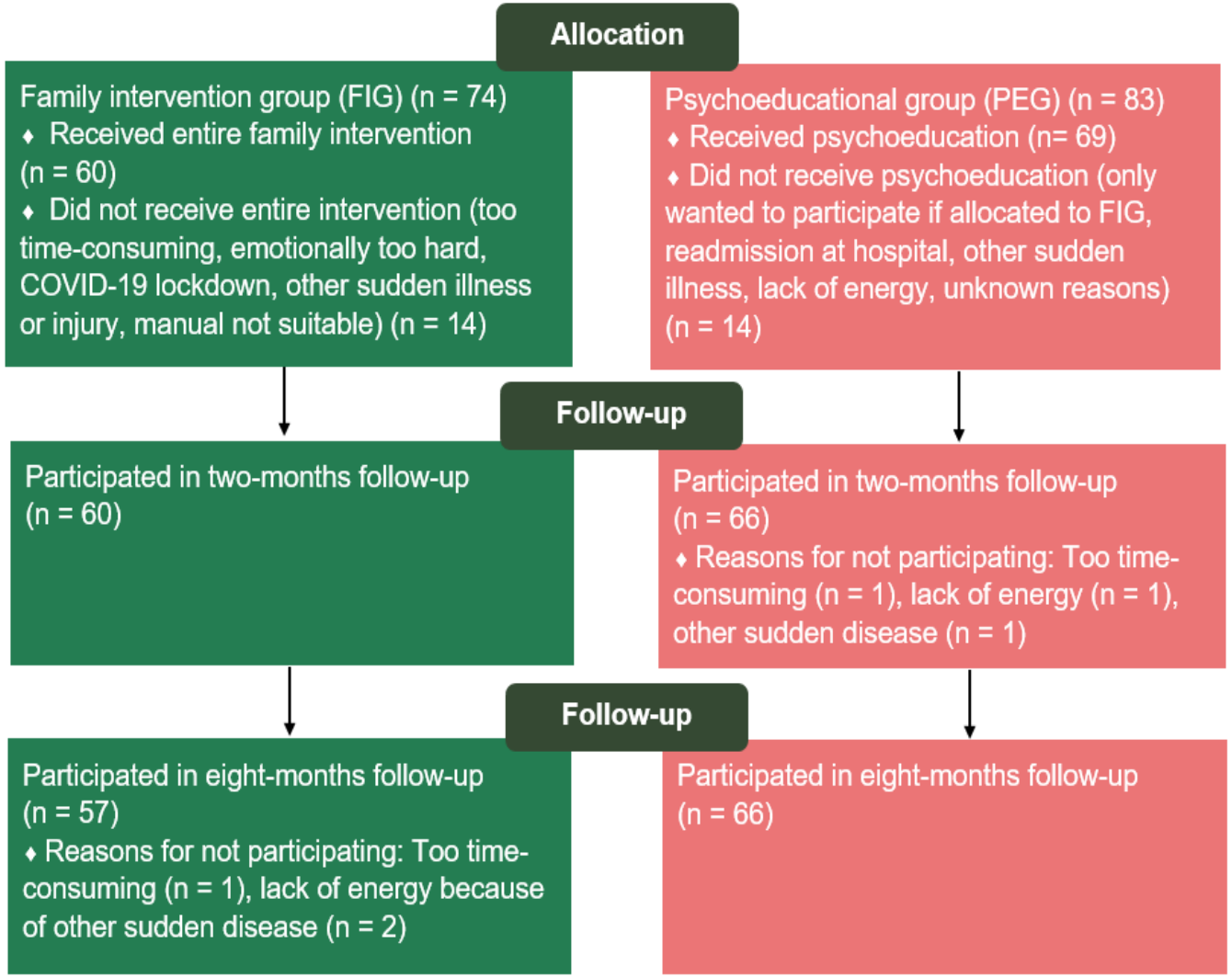

 Flow diagram: Pernille Langer Soendergaard (2022) *Long-term consequences of an injury to the brain or spinal cord* [Doctoral dissertation]. University of Southern Denmark. Ikoner: thenounproject.com, CC BY 3.0.

Struktur i familieinterventionen

- Antal af sessioner: 8.
- Tid: 90 minutter.
- Facilitator: Trænede neuropsykologer.
- Struktur:
  - Diskussion af citat
  - Opsamling på hjemmeopgaver
  - Præsentation af sessionens emne
  - Introduktion til teknikken
  - Øv teknikken
  - Præsentation af hjemmeopgaver til næste gang

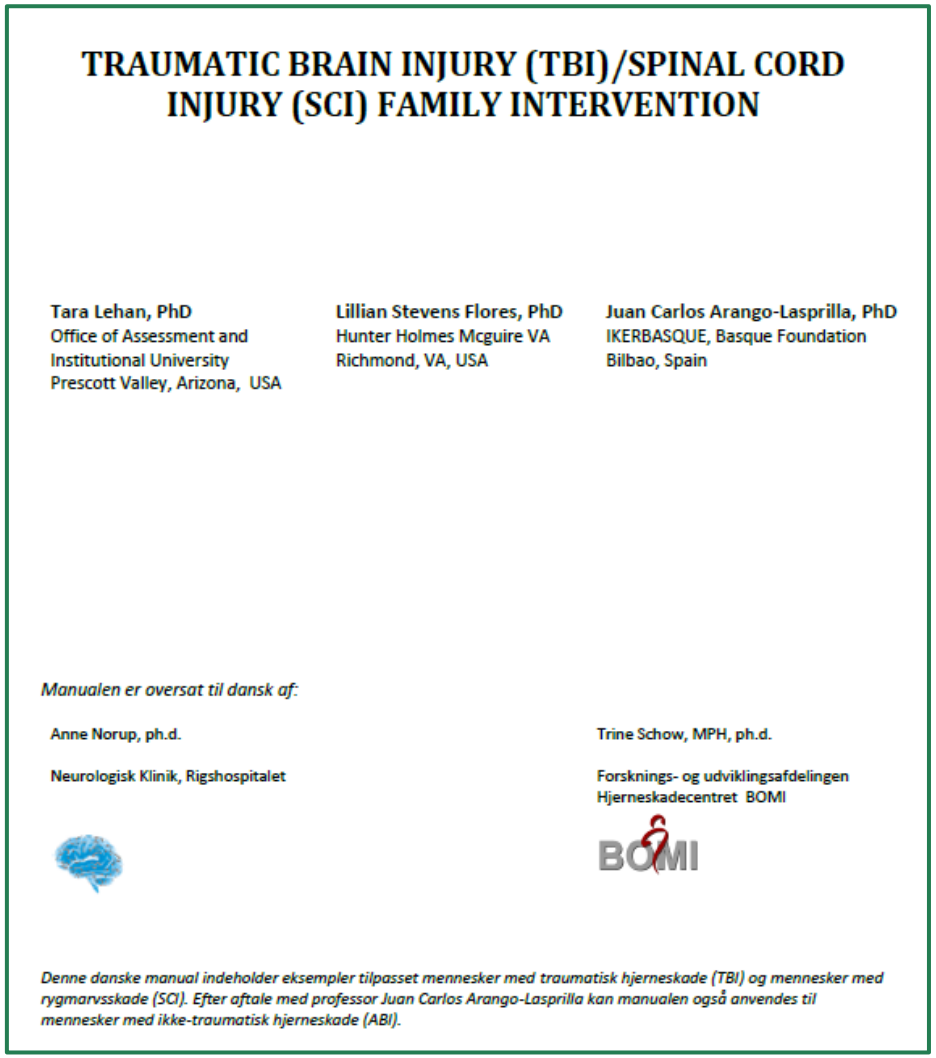

TRAUMATIC BRAIN INJURY (TBI)/SPINAL CORD INJURY (SCI) FAMILY INTERVENTION

Tara Lehan, PhD
Office of Assessment and Institutional University
Prescott Valley, Arizona, USA

Lillian Stevens Flores, PhD
Hunter Holmes Mcguire VA
Richmond, VA, USA

Juan Carlos Arango-Lasprilla, PhD
IKERBASQUE, Basque Foundation
Bilbao, Spain

Manualen er oversat til dansk af:

Anne Norup, ph.d.
Neurologisk Klinik, Rigshospitalet

Trine Schow, MPH, ph.d.
Forsknings- og udviklingsafdelingen
Hjerneskadecentret BOMI

Denne danske manual indeholder eksempler tilpasset mennesker med traumatisk hjerneskade (TBI) og mennesker med rygmarvsskade (SCI). Efter aftale med professor Juan Carlos Arango-Lasprilla kan manualen også anvendes til mennesker med ikke-traumatisk hjerneskade (ABI).

15 Stevens LF, Lehan T, Angélica M, Durán S, Plaza O, Arango-lasprilla JC. Pilot Study of a Newly Developed Intervention for Families Facing Serious Injury. Top Spinal Cord Inj Rehabil 2016;21:49–59.

Sessionerne indhold

Session	Tema	Indhold
1	**Introduktion**	Introduktion til familieprojektet, samtykke, baseline spørgeskemaer, randomisering.
2	**Skabe mening**	At dele erfaringer og tanker om konsekvenserne af en skade for familien.
3	**Skifte fokus**	Skift til et positivt fokus: forholdet mellem tanker, følelser, adfærd.
4	**Håndtering af følelser**	Identificere tegn på eskalering af følelser, herunder teknikker.
5	**Effektiv kommunikation**	Kommunikationsstrategier for, hvordan man kommunikerer effektivt, herunder faresignaler.
6	**Finde løsninger**	Problemløsningsstrategier: fokus på løsninger i stedet for årsag til problemet -> effektive mål.
7	**Sætte grænser**	Betydningen af at sætte grænser i familien, herunder fokus på familiens dynamik.
8	**Afslutning**	Refleksion over tidligere sessioners teknikker. Post-interventions spørgeskemaer og ”fejring”.

Stevens LF, Lehan T, Angélica M, Durán S, Plaza O, Arango-lasprilla JC. Pilot Study of a Newly Developed Intervention for Families Facing Serious Injury. Top Spinal Cord Inj Rehabil 2016;21:49–59. https://doi.org/10.1310/sci2201-49.
Pernille Langer Søndergaard (2022) *Long-term consequences of an injury to the brain or spinal cord* [Doctoral dissertation]. University of Southern Denmark.
Grafik: Dorthea Smidt Boska Nylander, Videnscenter for Neurorehabilitering, Rigshospitalet.

Resultater - RCT

Var familieintervention overlegen sammenlignet med psykoedukation?

Domæne og spørgeskema	2 mdr. follow-up	8 mdr. follow-up
Livskvalitet • Short Form-36v2 (MCS)	⊕	⊕
Byrde og belastning • Caregiver Burden Scale	⊕	(⊕)
Samhørighed og fleksibilitet Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scales-IV Circomplex Ratio • Family Satisfaction Scale • Family Communication Scale	⊖ ⊕ ⊖	⊖ ⊖ ⊖
Mentalt helbred • Generalized Anxiety Disorder-7 • Patient Health Questionnaire-9	⊕ ⊖	⊕ ⊕

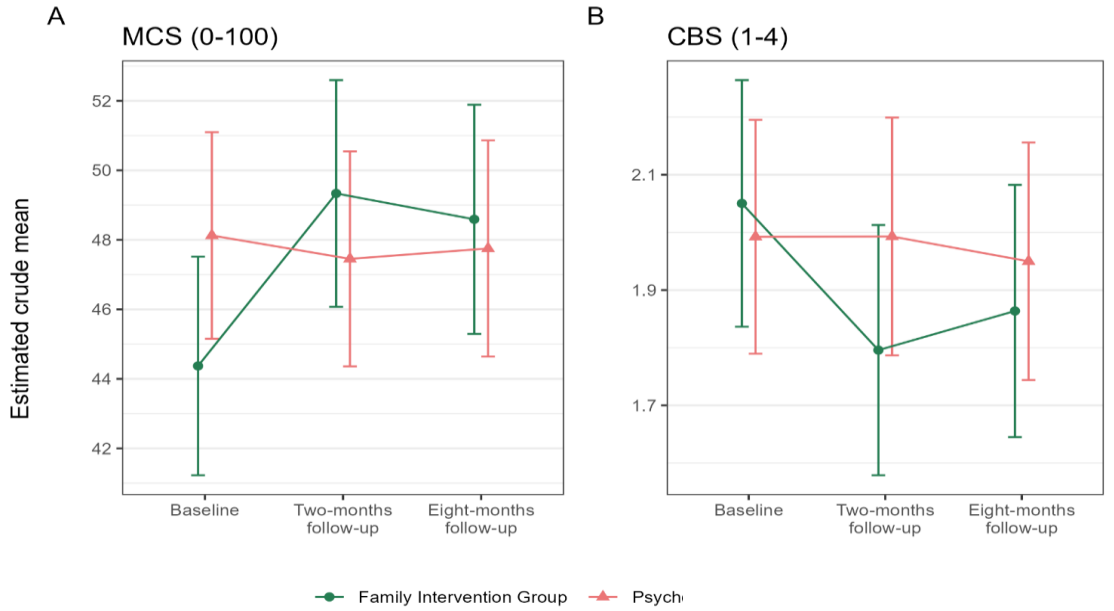

[17] Figur: Pernille Langer Soendergaard (2022) *Long-term consequences of an injury to the brain or spinal cord* [Doctoral dissertation]. University of Southern Denmark. Soendergaard, P.L.; Arango-Lasprilla, J.C.; Wolffbrandt, M.M.; Dornonville de la Cour, F.L.; Biering-Sørensen, F.; Norup, A. Investigating the Effectiveness of a Family Intervention after Acquired Brain or Spinal Cord Injury: A Randomized Controlled Trial. J. Clin. Med. 2023, 12, 3214

Resultater - interviews

- Deltagere: 16 familier (hjerneskade *n* = 12, rygmarvsskade *n* = 4).
- 721 koder blev genereret.

=> 1 centralt tema og 3 støttende temaer.

En følelse af samhørighed igen

Styrket kommunikation og følelsesmæssig kontrol

Anerkendelse / accept af den ændrede livssituation

At blive set som et helt menneske

Pernille Langer Soendergaard (2022) *Long-term consequences of an injury to the brain or spinal cord* [Doctoral dissertation]. University of Southern Denmark.
Grafik: Dorthea Smidt Boska Nylander, Videnscenter for Neurorehabilitering, Rigshospitalet

Konklusion og det videre arbejde…

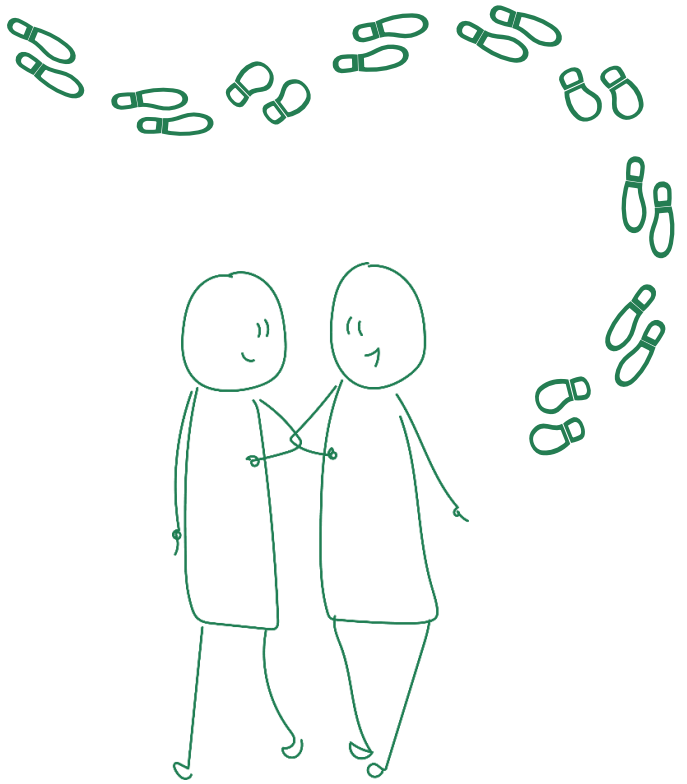

- Noget tyder på, at FITS:
  - øger forståelsen for hinandens situation (pårørende/ramt)
  - øger samhørighedsfølelsen
  - øger håb for fremtid
  - øger brugen af teknikker i hverdagen positivt (fra bl.a. hjemmeopgaver)

- På sigt: På baggrund af bl.a. resultater fra interviews og spørgeskemaer skal der arbejdes på en version tilpasset til kommunalt regi.

Grafik: Dorthea Smidt Boska Nylander, Videnscenter for Neurorehabilitering, Rigshospitalet

De ”aktive” komponenter

En fælles proces:
- Første gang de modtager et tilbud sammen som familie
- Vigtigheden af at modtage den samme viden og dele tanker

Facilitators rolle:
- Levering af manualen / individuelle tilpasninger
- Interaktion i rummet
- Tillid / føle sig sikker

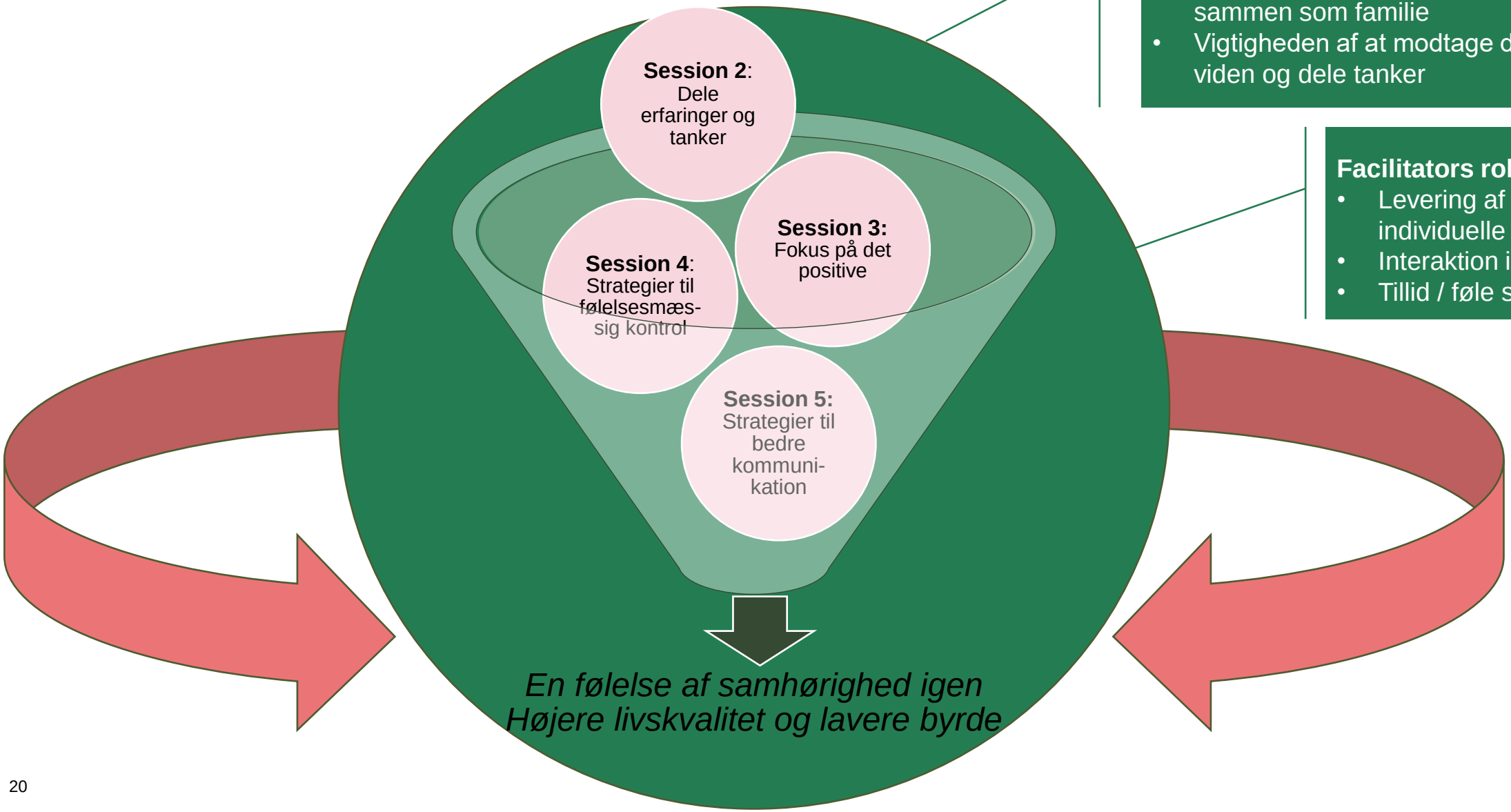

Tak for jeres opmærksomhed

Pernille Langer Søndergaard
Ph.d., specialist i klinisk neuropsykologi
Neurorehabilitering–Kbh, Københavns Kommune
x52m@kk.dk

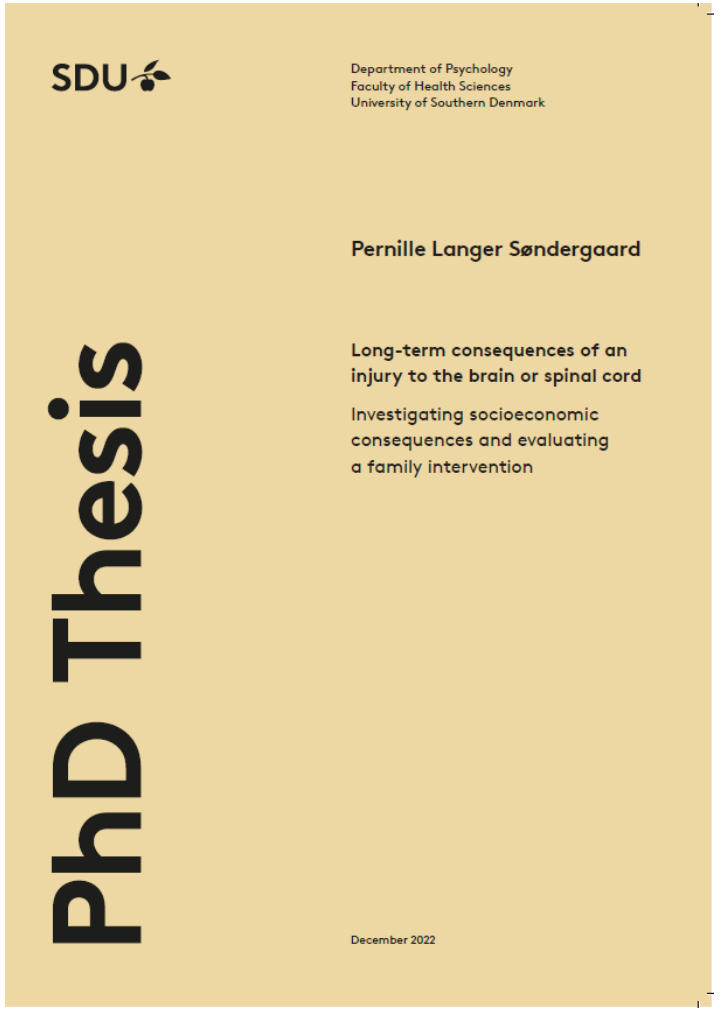

DOI: 10.21996/bzyf-bs90